
Kuram ve Uygulamada SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Social Sciences: Theory & Practice

ISSN: 2619-9408

Geliş/Received: 14.05.2024 *Kabul/Accepted:* 29.06.2024

Makale Türü: Araştırma

2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Dijital Okuryazarlık Açısından İncelenmesi *

*Emrullah BANAZ**

ÖZ

Gelişen teknoloji ile beraber okuma ve yazma kavramlarının tanımlarında çeşitli değişimler meydana gelmiş, dijital cihazlar üzerinden okuma ve yazma eylemi yapmayı temel alan, dijital tabanlı okuryazarlık türleri meydana gelmiştir. Özellikle eğitim öğretim sürecine yönelik hazırlanan programların güncelliği takip etmesi, bir gerekliliktir. Araştırmada 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 2024 Türkiye yüzyılı maarif modeli ortaokul Türkçe ders programı oluşturmaktadır. Ele alınan programın her başlığı ayrı ayrı incelenerek, dijital okuryazarlıkla ilgili olan, *dijital, teknoloji, yapay zekâ, sosyal medya, genel ağ, video, film, infografik, vlog, e-posta, çoklu ortam, kitle iletişim, web, elektronik, reklam, ekran sanal* şeklindeki anahtar sözcükler ile sıklıklarına bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programında, özellikle dijital okuryazarlıkla ilgili en fazla, dijital (f=187), çoklu ortamlar(f=124), ve teknoloji (f=36) kavramlarına yer verildiği dikkati çekerken programda yeni olarak ifade edilebilecek yapay zekâ, infografik, vlog gibi kavramların da kullanıldığı gözlenmiştir. Bu açıdan programın dijital okuma ve yazma kavramlarını, teknolojiyi ve çağın gereksinimlerini gözetererek hazırlandığı ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, maarif modeli, ders programı, dijital okuryazarlık

2024 Türkiye Century Education Model Examination of Secondary School Turkish Curriculum in terms of Digital Literacy

ABSTRACT

With the developing technology, various changes have occurred in the definitions of reading and writing concepts, and digital-based literacy types have emerged, which are based on reading and writing on digital devices. It is a necessity that the programs prepared especially for the education and training process should follow the current situation. In the study, it was aimed to examine the 2024 Turkish Century Education Model Secondary School Turkish Curriculum in terms of digital literacy. For this purpose, document analysis technique, which is one of the qualitative research methods, was used in the study. The sample of the study consists of the 2024 Turkish century education model secondary school Turkish course curriculum prepared by the Ministry of National Education. Each title of the program was examined separately and the keywords related to digital literacy such as digital, technology, artificial intelligence, social media, general network, video, film, infographic, vlog, e-mail, multimedia, mass communication, web, electronic, advertising, screen virtual and their frequencies were examined. According to the results of the research, it is noteworthy that in the 2024 Turkish Lesson Teaching Program, the concepts of digital (f=187), multimedia (f=124), and technology (f=36) are used the most, especially related to digital literacy, while

Atf Bilgisi: Banaz, E. (2024). 2024 Türkiye yüzyılı maarif modeli ortaokul Türkçe dersi öğretim programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 279-290. Doi: 10.48066/kusob.1483671

* Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, emrullahbanaz@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5804-9339

concepts such as artificial intelligence, infographic, vlog, which can be expressed as new in the program, are also used. In this respect, it can be stated that the program was prepared by considering the concepts of digital reading and writing, technology and the needs of the age.

Keywords: Turkish education, education model, curriculum, digital literacy.

Giriş

Temel dil becerileri arasında dinleme, konuşma, okuma ve yazma yer almaktadır. Bu becerilerden biri olan okuma, harf ve sembollerin gözler ile algılanıp zihinle anlamlandırılma işlemidir. Maden'e göre (2012) okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından analiz edilip değerlendirilerek anlam kazanması şeklinde ifade edilmiştir. Anlama becerilerinden biri olan okuma, alışkanlık hâline getirilirse bireyin söz varlığı zenginleşir ve dil bilinci kazanır. Okuma eğitimine okul çağında başlanır ve her sınıf seviyesinde okumayı geliştirmeye yönelik etkinlikler yapılır. Okuma eğitiminde, okuma öncesi, sırası ve sonrası olmak üzere 3 aşama vardır. Bu aşamalardan ilki olan okuma öncesinde temel amaç öğrencileri okunacak metne hazırlamak olup bu aşamada çeşitli soru ve etkinliklerle ön bilgiler harekete geçirilir. İkinci aşama olan okuma sırasında, önceki bilgiler ile bağ kurulur, metin anlaşılmasına çalışılır ve sorulara yanıt aranır. Son aşama olan okuma sonrasında ise bütün sorulara cevaplar bulunur, metin özetlenir ve değerlendirilir. (Ertem ve Aktaş, 2019).

Anlatma becerilerinden biri olan yazma, okuma becerisiyle eş güdümlü öğrenilir. Yazma becerisinin geliştirilmesi, bireylerin bilgileri transfer ederek kendi düşünceleri ile bilgiler arasında bağlantı kurma olanağı sağlamasına yardımcı olur (Ungan, 2007). Yazma becerisinin geliştirilmesinde okuma becerisinde olduğu gibi 3 aşama vardır. İlk aşama olan Yazma öncesinde, yazma amacı, metnin yapısı ve konu belirlenir ve çeşitli sorularla öğrenciler yazma işlemine hazırlanır. İkinci aşama olan Yazma sırasında taslak hazırlanır, düşünceleri geliştirme yolları saptanır, kâğıt düzeni, cümleler ve bağlantı ifadeleri gözden geçirilir. Son aşama olan yazma sonrasında ise ortaya çıkan metin bütüncül şekilde değerlendirilir, gerekirse yeniden yazılır ve paylaşılır (Göçer, 2010).

Okuryazarlık kavramının ilk ortaya çıkışı, okuma-yazma oranının düşük olduğu zamanlar olup bu kavram, okuma yazma bilen kişi için kullanılırdı. Güneş'e (2019) göre okuryazarlık: "Genel olarak bir dildeki işaretleri okuma, yazma ve anlama becerilerini içermektedir" (Güneş, 2019, s. 226). Ancak günümüz şartlarında okuryazarlık, bir alandaki yetkinlik şeklinde tanımlanabilir. Okuryazarlığın coğrafya okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, eleştirel okuryazarlık, yatırım okuryazarlığı, grafik okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, politika okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı ve çevre okuryazarlığının yanı sıra teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ortaya çıkan medya, ekran, web, ağ, bilgisayar ve dijital okuryazarlık gibi türleri olduğu bilinmektedir (Mete, 2020). Bunlardan biri olan dijital okuryazarlık, dijital araç ve kaynakların farkına varmak, dijital kaynaklara erişmek, yönetmek, değerlendirmek, bilgiyi analiz etmek ve sentezleme yeteneğine dayanmaktadır (Duran ve Özen, 2018).

Özellikle günümüz dünyasının dijital tarafından kökten değiştirildiğini gözlemlemek, dijital platformların ve teknolojilerin gündelik hayattaki yaygınlığına ve bu teknolojilerin kullanıcılar üzerindeki etkilerine dikkat çekmek artık bir gerçek hâline gelmiştir (Bacalja vd. 2022). Çünkü dijital okumalar geleneksel okumalardan daha fazla durumdadır. Nitekim ekran üzerinden okuma veya yazma, insanların artık yaşamlarından çıkarmayacakları bir tür hâline gelmiştir (Maden ve Maden, 2016, s.1307).

Jenkins vd. (2016)'ten hareketle, dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, kritik dijital beceri ve bilgilerin kullanılması için oldukça önemlidir. Dijital okuryazarlığın öğrencilere temelde üç faydası vardır: İlk olarak, öğrencileri sosyal bağlamlarında kişisel yansıtma yapmaya teşvik eder. İkinci

olarak, dijital araçları kullanarak bilişsel ve duygusal öğrenmeyi teşvik eder. Üçüncü olarak, risk alma, deney yapma, yaratıcı deneyler, hızlı yaratım ve yenilikçi süreç tasarımı içeren bir öğrenme döngüsü yaratır (Hobbs and Coiro; 2016).

Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak okuryazarlık kavramlarının değişmesi, öğretim programlarını da etkilemiştir. Nitekim 2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim programında dijital okuryazarlık ile ilişkili çeşitli ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Programda yer alan dijital okuryazarlıkla ilişkili örnek ifadeler Tablo 1.'de yer almaktadır (MEB, 2024).

Tablo 1. Dijital okuryazarlıkla ilişkili örnek ifadeler

Başlık	Madde/Açıklama	S.N
Genel Uygulama Esasları	...Bilgi ve becerilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesinde ilgi çekici, günlük yaşamla ilgili, uzak ya da yakın çevrede karşılaşılabilecek problemlere dair görevler verilmeli; öğrenciye yönelik yargısal nitelik taşımayan ve onu motive edici geri bildirimler sağlanmalı; dijital teknolojilerden ve oyunlardan yararlanılmalıdır.	6
Konuşma Becerisini Uygulama Esasları	Öğrencinin konuşma becerisini geliştirmek ve süreci değerlendirmek amacıyla yüz yüze ve dijital ortamlar oluşturulur.	8
Yazma Becerisini Uygulama Esasları	Öğrencinin yazılı etkileşimi ve dijital yazma yetkinliğinin geliştirilmesi için geleneksel yazma araçlarının yanı sıra dijital ortama uygun yazma araçları da kullanılır ve bu alana özgü türler verilir.	9
Üretim Atölyesi Uygulama Esasları	Yazma atölyelerinde klasik yazma araç ve ortamlarının yanı sıra dijital araç ve ortamlarda da öğrencilerin yazma becerilerini kullanmalarına yönelik etkinliklere yer verilmelidir. Konuşma ve yazma becerisi bağlamında yapılacak atölye çalışmaları dijital içerik geliştirme platformları aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Yazma atölyelerinde öğrencilere seviyelerine uygun çeşitli çalışmalar (dilekçe, mektup, hikâye, gezi yazısı, anı yazma; rapor hazırlama, sosyal medya yazışması, dinleme/izleme listesi oluşturma, fiziki ve dijital kitaplık oluşturma vb.) yaptırılır.	20

Tablo 1 incelendiğinde, programda dijital okuryazarlık kavramı ile ilişkili çeşitli ifadelerin yer aldığı görülmektedir. *Üretim Atölyesi Uygulama Esasları* başlığında dijital yazma becerilerinin geliştirilmesi için dijital araç ve ortamların kullanılması gerekliliği, dijital içerik geliştirme platformlarının kullanılması gerekliliği ve dijital kitaplık ifadelerinin kullanılması programda doğrudan dijital okuryazarlığa yönelik ifadelerin, çağın koşulları göz önünde bulundurarak hazırlandığını göstermektedir.

Alanyazın tarandığında dijital okuryazarlık ile ilgili, 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarının incelenmesi (Maden, Maden ve Banaz, 2018), sınıf öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının, fen bilgisi öğretmen adaylarının, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin ve üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi (Aksoy, Karabay ve Aksoy, 2021; Yontar, 2019; Üstündağ, Güneş ve Bahçivan, 2017; Pala ve Başbüyük, 2020; Onursoy, 2018), öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlilik becerilerinin incelenmesi (Karakuş ve Ocak, 2019) gibi çalışmaların yanı sıra Özkaya ve Arat'a göre (2022) dijital okuryazarlık konusunda gençlere yönelik 31, yetişkinlere yönelik 22, çocuklara yönelik 7 ve 13 genel araştırma olmak üzere toplamda alanyazında 73 çalışma yer almaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki şu sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. “Programın Temel Perspektifi ve Özel Amaçları” başlığında yer alan dijital okuryazarlıkla ilgili kavramlar nelerdir?
2. “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?
3. “Türkçe Dersi Tema ve Öğrenme Çıktısı” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?
4. “Programın Yapısı” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?
5. “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?
6. “Sınıf Düzeylerine Ait Temalar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?
7. “Ekler” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ele alınan araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiş ve veriler doküman inceleme tekniği ile analiz edilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Veri Toplaması ve Analizi

Araştırmada veriler, 2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı üzerinde yapılan doküman analizi ile toplanmıştır. Veri kaynağı olarak belirlenen program üzerinde, Türkçe eğitimi alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda belirlenmiş, dijital okuryazarlık ile ilgili olan “dijital, teknoloji, yapay zekâ, sosyal medya, genel ağ, video, film, infografik, vlog, e-posta, çoklu ortam, kitle iletişim, web, elektronik, reklam, ekran, sanal” gibi anahtar sözcükler taranmış ve bu anahtar sözcüklerin kullanım sıklıkları belirlenmiştir. Anahtar sözcüklerin kullanım sıklıkları frekans (f) değerleri ifade edilerek tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Araştırmada, verilerin analizinde şu basamaklar izlenmiştir:

- Seçme-indirgeme aşamasında, 2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı veri kaynağı olarak belirlenmiştir.
- Gruplandırma aşamasında, araştırma veri kaynağı belirlendikten sonra incelenecek unsurlar anahtar sözcük ve temalara göre tablolştırılmıştır.
- Genelleştirme-soyutlaştırma aşamasında, incelenen program içeriğinde söz konusu olan anahtar sözcükler taranmış ve belirlenmiştir. Belirlenen kavramlar ve açıklamalardan hareketle öğretim programının dijital okuryazarlık kavramı ile ilgili içeriği ortaya konulmuştur.
- Kuramla ilişkilendirme aşamasında, ise incelenen program içeriğinden yola çıkılarak dijital okuryazarlık ve Türkçe derslerindeki yerine ilişkin farkındalık oluşturmak, konuyla ilgili çalışmaların önemi ve gerekliliği tartışılmıştır.

Geçerlik ve Güvenilirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirmiş olduğu görüş birliği ve görüş ayrılığı formülü kullanılmıştır. Üç alan uzmanının görüşleri çerçevesinde Miles ve Huberman'a (1994) göre yapılan hesaplama sonucunda sonucun %96 olduğu görülmüştür. Bu da %70'in üzerinde bir sonuç olduğu için araştırmanın güvenilir olduğu söylenebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bulgular

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Programın Temel Perspektifi ve Özel Amaçları” başlığında yer alan dijital okuryazarlıkla ilgili kavramlar nelerdir? Şeklindeki birinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 1’de ifade edilmiştir.

Tablo 1. “Programın Temel Perspektifi ve Özel Amaçları” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Çoklu ortamlar	1	100
Toplam	1	100

Tablo 1’den hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak sadece çoklu ortamlar (f=1) kavramının kullanıldığı görülmektedir.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki ikinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 2’de ifade edilmiştir.

Tablo 2. “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Dijital	14	33
Film	5	12
Teknoloji	4	9
E-posta	3	7
Sosyal medya	2	5
Sanal	2	5
Reklam	2	5
İnfografik	2	5
Video	2	5
Blog	2	5
Yapay zekâ	1	2
Kitle iletişim	1	2
Elektronik	1	2
Genel ağ	1	2
Vlog	1	2
Toplam	43	100

Tablo 2’den hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=14) kavramı kullanılmıştır. Bunun yanı sıra film (f=5), teknoloji (f=4), e-posta (f=3) kavramlarının da kullanıldığı gözlenmekle beraber, ilgili başlıkta en az vlog, elektronik, genel ağ, kitle iletişim (f=1) kavramları kullanılmıştır.

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “*Türkçe Dersi Tema ve Öğrenme Çıktısı*” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki üçüncü sorusuna yönelik bulgular Tablo 3’te ifade edilmiştir.

Tablo 3. “Türkçe Dersi Tema ve Öğrenme Çıktısı” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Film	4	75
Teknoloji	1	25
Toplam	5	100

Tablo 3’ten hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak film (f=4) ve teknoloji (f=1) kavramları kullanılmıştır.

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “*Programın Yapısı*” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki dördüncü sorusuna yönelik bulgular Tablo 4’de ifade edilmiştir.

Tablo 4. “Programın Yapısı” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Teknoloji	2	50
Dijital	2	50
Toplam	4	100

Tablo 4’ten hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak teknoloji (f=2) ve dijital (f=2) kavramları kullanılmıştır.

Beşinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “*Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar*” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki beşinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 5’te ifade edilmiştir.

Tablo 5. “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Genel Ağ	10	53
Dijital	3	16
Video	3	16
Çevrim içi	2	11
Sanal	1	5
Toplam	19	100

Tablo 5’ten hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla genel ağ (f=10) kavramı kullanılmıştır. Bunu sırasıyla dijital (f=3), video (f=3), çevrim içi (f=2) kavramlarının takip ettiği gözlenmiştir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla ilgili en az sanal (f=1) kavramı kullanılmıştır.

Altıncı Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Sınıf Düzeylerine Ait Temalar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki altıncı sorusuna yönelik bulgular Tablo 6’da ifade edilmiştir.

Tablo 6. “Sınıf Düzeylerine Ait Temalar” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

Kavramlar	f	%
Dijital	157	42
Çoklu ortam	123	33
Teknoloji	29	8
Genel ağ	11	3
Video	11	3
Yapay zekâ	9	2
Sosyal medya	8	2
Sanal	8	2
Film	7	2
İnfografik	3	1
Kitle iletişim	3	1
Reklam	3	1
Blog	2	1
Çevrim içi	2	1
Web	1	0
Toplam	377	100

Tablo 6’dan hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=157) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %42’sini temsil etmektedir. Bunu sırasıyla çoklu ortam (f=123), teknoloji (f=29), genel ağ (f=11), video (f=11), yapay zekâ (f=9) kavramlarının takip ettiği görülmektedir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla ilgili en az Web (f=1) kavramı kullanılmıştır.

Yedinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Ekler” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar nelerdir? şeklindeki yedinci sorusuna yönelik bulgular Tablo 7’de ifade edilmiştir.

Tablo 7. “Ekler” başlığında yer alan dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar

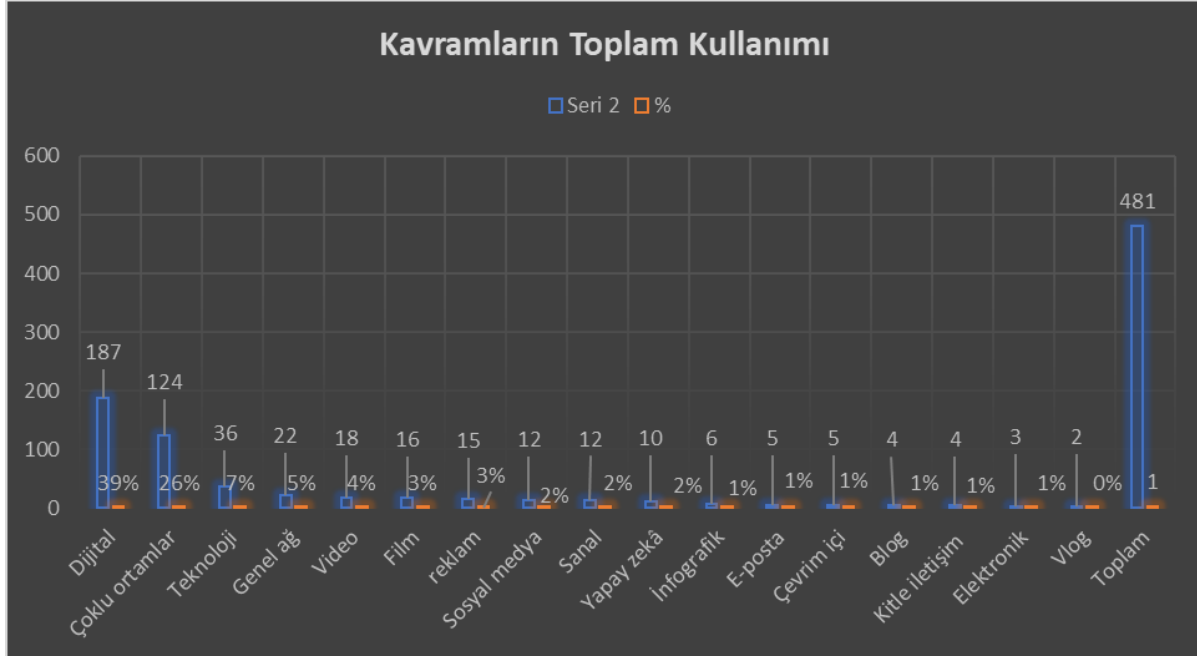
Kavramlar	f	%
Reklam	10	37
Dijital	6	22
Video	2	7
E-posta	2	7
Sosyal medya	2	7
Elektronik	2	7
Çevrim içi	1	4
Sanal	1	4
İnfografik	1	4
Toplam	27	100

Tablo 7’den hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki ilgili başlığa yönelik, dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla reklam (f=10) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %37’sini temsil etmektedir. Bunu sırasıyla dijital (f=6), video, e-

posta, sosyal medya, elektronik ve çevrim içi (f=2) kavramlarının takip ettiği gözlenmiştir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla ilgili en az sanal ve infografik (f=1) kavramları kullanılmıştır.

Sekizinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın “Dijital okuryazarlıkla ilgili kullanılan kavramların toplam frekans dağılımı nasıldır?” şeklindeki sekizinci sorusuna yönelik Grafik 1’de ifade edilmiştir.

Grafik 1. Dijital okuryazarlıkla ilgili kavramların toplam frekans dağılımı

Grafik 1’den hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=187) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %39’unu temsil etmektedir. Bunu sırasıyla çoklu ortamlar (f=124), teknoloji (f=36), genel ağ (f=22), video (f=18), film (f=15) kavramlarının takip etmektedir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla çok sık kullanılmayan ancak programda yeni olarak ifade edilebilecek yapay zekâ (f=9), infografik (f=6) ve vlog (f=1) kavramlarının da kullanıldığı ifade edilebilir.

Sonuç ve Tartışma

2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesinin amaçlandığı araştırmanın bulgularından hareketle aşağıdaki şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Araştırma sonuçlarına göre, “Programın Temel Perspektifi ve Özel Amaçları” başlığında dijital okuryazarlığa yönelik sadece çoklu ortamlar (f=1) kavramının kullanıldığı gözlenmiştir. Godhe (2019) İskandinav ülkelerinin müfredatlarını dijital okuryazarlık açısından incelediği araştırmasında, özellikle Finlandiya müfredatının dijital okuryazarlık kavramlarının yanı sıra çoklu okuryazarlıkları da içerdiğini ifade etmiştir. “Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=14) kavramı kullanılmıştır. Bunun yanı sıra film (f=5), teknoloji (f=4), e-posta (f=3) kavramlarının da kullanıldığı gözlenmekle beraber, ilgili başlıkta en az vlog, elektronik, genel ağ, kitle iletişim (f=1) kavramları kullanılmıştır.

“Türkçe Dersi Tema ve Öğrenme Çıktısı” başlığında dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak film (f=4) ve teknoloji (f=1) kavramları kullanılmıştır. “Programın Yapısı” başlığında dijital okuryazarlıkla

ilişkili olarak teknoloji (f=2) ve dijital (f=2) kavramları kullanılmıştır. Benzer şekilde Maden, Maden ve Banaz (2018) Türkçe ders kitaplarında dijital okuryazarlık kullanımını inceledikleri araştırmalarında, ders kitaplarında dijital okuryazarlığı temel alan kavramların kullanıldığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra Altun ve Bangir Alpan (2021) temel eğitim programlarını inceledikleri araştırmalarında, öğretim programlarının kazanım boyutunda doğrudan veya dolaylı olarak dijital okuryazarlık becerilerinin varlığını tespit etmişlerdir.

“Programın Uygulanmasına İlişkin Esaslar” başlığında dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla genel ağ (f=10) kavramı kullanılmıştır. Bunu sırasıyla dijital (f=3), video (f=3), çevrim içi (f=2) kavramlarının takip ettiği gözlenmiştir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla ilgili en az sanal (f=1) kavramı kullanılmıştır. “Sınıf Düzeylerine Ait Temalar” başlığında dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=157) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %42’sini temsil etmektedir. Bunu sırasıyla çoklu ortam (f=123), teknoloji (f=29), genel ağ (f=11), video (f=11), yapay zekâ (f=9) kavramlarının takip ettiği görülmektedir. Programda dijital okuryazarlıkla ilişkili olabilecek kavramların bu denli sık kullanılması, programın çağın koşullarına göre hazırlandığını göstermektedir. Benzer şekilde Gül (208) geçmişten günümüze öğretim programlarını ve inovatif etkilerini incelediği araştırmasında, eğitim programlarının dönemin koşullarına ve ihtiyaçlarına göre uyarlandığını, bununla beraber her programın bir önceki programdan daha ileri olduğunu ifade etmiştir.

“Ekler” başlığında dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla reklam (f=10) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %37’sini temsil etmektedir. Bunu sırasıyla dijital (f=6), video, e-posta, sosyal medya, elektronik ve çevrim içi (f=2) kavramlarının takip ettiği gözlenmiştir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla ilgili en az sanal ve infografik (f=1) kavramları kullanılmıştır. Direkci, Akbulut ve Şimşek (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık açısından inceledikleri araştırmalarında, programda ve ders kitabında dijital okuryazarlıkla ilgili kavramlar kullanıldığını belirtmişlerdir. Duran ve Özen (2018) ise Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık konusunu incelemişler ve programdaki dijital okuryazarlıkla ilişkili olabilecek kazanımların daha çok 7. ve 8. sınıfta yoğunlaştığını gözlemlemişlerdir.

Araştırmanın bulgularından hareketle, 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dijital okuryazarlıkla ilişkili olarak en fazla dijital (f=187) kavramı kullanılmıştır. Bu kavram, ilgili başlıktaki diğer kavramların %39’unu temsil etmektedir. Geçgel, Kana ve Eren (2020) Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik kavramını farklı değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında dijital yetkinliğin eğitim ortamlarından kullanılmasının öğrencilerin dijital yetkinlik becerilerine katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Nitekim dijitalleşme sürecinden etkilenen bir olgu da eğitim materyalleridir. Çalışkan (2023) araştırmasında dijital materyallerin, geleneksel basılı materyallerin sınırını aşarak öğrencilere ve öğretmenlere, bilgiye daha hızlı ulaşmaları noktasında daha hızlı ve kolay erişim imkânı sağladığını ifade etmiştir. İfadelere ek olarak programda yer alan dijital kavramını sırasıyla çoklu ortamlar (f=124), teknoloji (f=36), genel ağ (f=22), video (f=18), film (f=15) kavramlarının takip etmektedir. Buna ek olarak ilgili başlıkta dijital okuryazarlıkla çok sık kullanılmayan ancak programda yeni olarak ifade edilebilecek yapay zekâ (f=9), infografik (f=6) ve vlog (f=1) kavramlarının da kullanıldığı ifade edilebilir. Ülçay (2024) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ni değerlendirdiği araştırmasında, programların öğrenci merkezli bir anlayışla, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesiyle, teknoloji entegrasyonu da içeren bir yapıyla, kapsamlı bir vizyona sahip olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı başlıklar hâlinde ele alınarak dijital okuryazarlık açısından incelenmiş ve yeni programda dijital okuryazarlık kavramlarının yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra programda doğrudan infografik, sanal, yapay zekâ

kavramlarının kullanılması, programın çağın koşullarına göre hazırlandığını göstermektedir. Nitekim Polizzi (2020) araştırmasında, günümüzde işlevsel beceriler ile eleştirel dijital becerileri ve bilgilerin kullanılmasının çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışma, tek yazarlı olarak hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada, çıkar çatışmasına yol açacak bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Aksoy, N. C., Karabay, E., & Aksoy, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 14(2), 859-894.
- Altun, N., & Bangir Alpan, G. (2021). Temel eğitim programlarında dijital okuryazarlık. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 280–294. <https://doi.org/10.51725/etad.971177>
- Bacalja, A., Beavis, C., & O'Brien, A. (2022). Shifting landscapes of digital literacy. *The Australian Journal of Language and Literacy*, 45(2), 253–263. <https://doi.org/10.1007/s44020-022-00019-x>
- Çalışkan, G. (2023). Dil öğretiminde dijital eğitim materyalleri: Kitap ve oyun. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 112-126. DOI: 10.29000/rumelide.1379034.
- Direkci, B., Akbulut, S., & Şimsek, B. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 797–813. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.543868>.
- Duran, E., & Ertan Özen, N. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Ertem, İ. S., & Aktaş, N. (2019). Okuma öncesi strateji öğretiminin ekrandan okuduğunu anlama düzeyine etkisi. *The Journal of Academic Social Science*, 4(36), 131-157.
- Geçgel, H., Kana, F., & Eren, D. (2020). Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik kavramının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 886-904. <https://doi.org/10.16916/aded.742352>
- Godhe, A.-L. (2019). Digital literacies or digital competence: Conceptualizations in Nordic curricula. *Media and Communication*, 7(2), 25–35. <https://doi.org/10.17645/mac.v7i2.1888>
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi- Journal of International Social Research*, 3(12), 178-195.
- Gül, U. (2018). *Cumhuriyetten günümüze ilköğretim programları ve inovatif etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güneş, F. (2019). Okuryazarlık yaklaşımları. *The Journal of Limitless Education and Research*, 4(3), 224-246. <https://doi.org/10.29250/sead.634908>
- Hobbs, R. & Coiro, J. (2016). Everyone learns from everyone. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 59(6), 623-629.

- Jenkins, H., Shresthova, S., Gamber-Thompson, L., Kligler-Vilenchik, N., & Zimmerman, A. (2016). *By any media necessary: The new youth activism*. New York, NY: New York University Press.
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-16.
- Maden, S., Maden, A. & Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 11(55), 685-698. <https://doi.org/10.17719/jisr.20185537239>
- Maden, S. & Maden, A. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinin ekran okumaya yönelik tutumları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), s.1305-1309.
- Metem, G. (2020). Okuryazarlık türleri ve 2023 eğitim vizyonu belgesi. *Kesit Akademi Dergisi*, (22), 109-120. <https://doi.org/10.29228/kesit.40368>
- Miles, M.B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand oaks. CA: Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Ankara.
- Pala, Ş. M., & Başbüyük, A. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 9(3), 897-921.
- Polizzi, G. (2020). Digital literacy and the national curriculum for England: Learning from how the experts engage with and evaluate online content. *Computers & Education*, 152, 103859. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103859>
- Ungan, S. (2007). Yazma becerisinin geliştirilmesi ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 461-472.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim, Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-77.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E., & Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. *Journal of Education and Future*, (12), 19-29.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. baskı). Seçkin Yayıncılık: Ankara

Extended Abstract

Introduction

Basic language skills include listening, speaking, reading and writing. Reading, one of these skills, is the process of perceiving letters and symbols with the eyes and making sense of them with the mind. Maden (2012) defined reading as: "The signs and symbols perceived through the organs of sound and the eyes are analyzed and evaluated by the brain and gain meaning". If reading, which is one of the comprehension skills, becomes a habit, the individual's vocabulary is enriched and language awareness is gained. Reading education starts at school age and activities to improve reading are carried out at every grade level. There are three stages in reading education: before, during and after reading. In the first of these stages, pre-reading, the main purpose is to prepare students for the text to be read and at this stage, prior knowledge is activated through various questions and activities. In the second stage, during reading, connections are made with previous knowledge, the text is tried to be understood and answers to questions are sought. After reading, which is the last stage, answers to all questions are found, the text is summarized and evaluated (Ertem & Aktaş, 2019).

The first emergence of the concept of literacy was when the literacy rate was low and this concept was used for a person who could read and write. According to Güneş (2019), literacy: "In general, it includes the ability to read, write and understand signs in a language" (Güneş, 2019, p. 226). However, in today's conditions, literacy can be defined as competence in a field. Among the types of literacy are geographical literacy, cultural literacy,

critical literacy, investment literacy, graphic literacy, mathematical literacy, political literacy, library literacy, cinema literacy and environmental literacy, as well as media, screen, web, network, computer and digital literacy that emerged due to the development of technology (Mete, 2020). Digital literacy, one of these, is based on the ability to be aware of digital tools and resources, access, manage, evaluate, analyze and synthesize information (Duran & Özen, 2018).

In particular, it has become a reality to observe that today's world has been radically changed by the digital, to draw attention to the prevalence of digital platforms and technologies in everyday life and their impact on users (Bacalja et al., 2022). This is because digital readings are more common than traditional readings. As a matter of fact, reading or writing on screen has become a genre that people can no longer remove from their lives (Maden & Maden, 2016, p.1307).

Based on Jenkins et al. (2016), the development of digital literacy skills is crucial for the use of critical digital skills and knowledge. Digital literacy has three main benefits for students: first, it encourages students to engage in personal reflection in their social context. Second, it promotes cognitive and affective learning using digital tools. Third, it creates a learning cycle that involves risk-taking, experimentation, creative experimentation, rapid creation and innovative process design (Hobbs and Coiro, 2016).

Method

Research Model

In this study, qualitative research method was preferred and the data were analyzed with document analysis technique. "Document analysis involves the analysis of written materials containing information about the phenomenon or phenomena targeted for research" (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Data Collection and Analysis

The data in the study were collected through document analysis on the Secondary School Turkish Course Curriculum prepared by the Ministry of National Education in 2024. On the program, which was determined as the data source, keywords related to digital literacy such as "digital, technology, artificial intelligence, social media, general network, video, film, infographic, vlog, e-mail, multimedia, mass communication, web, electronic, advertisement, screen, virtual" were scanned and the frequency of use of these keywords was determined. The frequency of use of keywords was expressed as frequency (f) values and shown in tables.

Conclusion and Discussion

Based on the findings of the study, which aimed to examine the 2024 Turkish Century Education Model Secondary School Turkish Curriculum in terms of digital literacy, the following conclusions were reached;

According to the results of the research, it was observed that only the concept of multimedia (f=1) was used for digital literacy in the title of "Basic Perspective and Specific Objectives of the Program". Godhe (2019), in his research examining the curricula of Scandinavian countries in terms of digital literacy, stated that especially the Finnish curriculum includes multiliteracies as well as digital literacy concepts. In the title "Principles Regarding the Implementation of the Curriculum", the concept of digital (f=14) was used most frequently in relation to digital literacy. In addition, the concepts of film (f=5), technology (f=4), e-mail (f=3) were also used, but the concepts of vlog, electronic, general network, mass communication (f=1) were used the least in the related title.

As a result, the 2024 Secondary School Turkish Curriculum was examined in terms of digital literacy and it was seen that digital literacy concepts were used intensively in the new curriculum. In addition, the direct use of infographic, virtual, artificial intelligence concepts in the program shows that the program is prepared according to the conditions of the age. As a matter of fact, Polizzi (2020) emphasizes in his research that it is very important to use functional skills and critical digital skills and knowledge today.